יום הכיפורים פרק שמיני יומא עט.

מסורת הש"ס

א) [ברכות מח.], ב) [גר' הענין מושלם], ג) [ל"ל רבה], ד) סוכה כו., ה) [עיין תוספות עמוד ב' ד"ה לא מפני שהגי' כן וכו' עד סוף הדיבור נראה שלא היה בגירסתם שתי תיבות הללו ותני עלה], ו) [מולין קז.], ז) [ויקרא כג], ח) ל"ל דכברייתה, ט) ס"א רבי יוחנן, י) כס"א, כ) [וע"ע תוספות ברכות מט: קד"ה רבי מאיר].

גליון הש"ס

גמרא ר"פ לא מיבעי ליה דא רר"א. עי' תבואת שור יו"ד סי' נ' סק"ח: שם וקים להו לרבנן. עיין ר"ה דף יג ע"א:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בגרעינתה כי לו דלמא ה"ק כמוה או כגרעינתה: (ב) תוס' ד"ה כותבת כי' וגרעין בלא כותבת אם כן לימא דבשיערו הפחות:

תוס' ישנים

שעם לחוי לחלין י"ל דהסם נקשה וכהא בדף מ"ג הכוא דשעם יפיהלה היא כי היכי דלחריגן הסם נבי מוק דאיגו מגין כגון ופשאל מה"ת לחליגה לר' מאיר לי מאיר היא הסיא דשגדל של שעם לא קלי רמי כר חמא לפריכי עלה דלא מיתבלא ממקנא כי אתא (ב) רב לבלגני בין של בן בן לחני דלעיל ור' יהושע בן לוי ולחי דלא כר"מ לי מאי ר"ל דכל הני לחומלאי דלעיל כר' יוחנן בן נורי דפקיל כר' שמעל של עץ לחליגה הנא כר' מאיר וקושיא דרמי כר חמא דמוחיב עליהון מצני עלה לחני ולא אתא רבא לפליגי עלה ממקנא בין קב הקיטע יכין שמעל של שעם וכיהמי יהולא ודיקולי אלא לפתור מיזלוי של אבני ולכוסים כי מה שמוחר שעם וכל הני משום דהלכתא כר' יוחנן בן נורי ולא כלרבן לפרש כר"ש בן נורי הוא דבני דבין דבתר שיעיל לחבי שמע מייה כרבי יוחנן בן נורי הוא דבני הוא דבני ומיהו מקרי רבנן בפרק מצות חליצה משום דהייט לא הדי לי ב) דר' עקיבא ומיתני בלבון רבים. מ"ר. לך קשה כי לפי זה משמע דהלכה כרבי יוחנן בן נורי ועל"ל פר"י דהלכה כר"מ משום דסתם לן כוותיה נבי חליצה: כל מידי דאית ביה רבים לינוקא לא גזר בה רבנן. והיינו דמילה דפיכה דאמר ר' יוחנן (חולין דף כד:) ג) שמן ומסין שסכתני אמי בילומיי שמלו לי בזקנותי: מתבר' מני ר' חנינא בן תרדיון הוא כו'. ולפליגו רבנן עליה דר' אליעזר: המולך והכלה ירחלו פניהם כו'. לא לפליגו לחרבן אתא [אלא] אתנא קמא דמיירי אפילו לרבי אליעזר אבל [בתחני] פליגי רבנן אבלהו כמו שאמר בהדיא בירושלמי והבי דאמר רבי חנינא בן תרדיון הוא דבני ליה משום רבי אליעזר וה"ק דיליה אסר ליה אסר לרבי אליעזר אבל כ"ש מדו מיהא [דלרבנן] אסור אם כן אסור לכלה לרחוץ פניה דרבי אליעזר שמתי הוא דבני בגירא לן כוותיה והא דבני מלי טעמא אבר' אליעזר קלי ואע"ג דלא מפרש מלי טעמא דרבי אליעזר משום דבעיי קלי מבדר וכן נראה דאין לנו לומר שאוקל כיון שאנו יכולין לישבו אבל מבכנא מיהא עד איתא מיקריא כלה מבמע שהיא שואל לענין זה אלמא הכי הלכתא ודיפא בידי אם מותר לכלה לרחוץ פניה מהני טעמי דפריסית: (ע"כ שייך לעמוד הקודם):

מוסף רש"י

אוכל פחות מכביצה. מאכל פחות מכביצה (סוכה כו:). נטלו במפה ואכלו חוץ לסוכה ולא בירך אחריו. לא נטל ידיו אלא כרך במפה ידיו משום נקיות, דקסבר פחות מכביצה לא כעי נטילת ידים ולא כעי סוכה ולא כעי ברכת המזון לאחריו, דדרשים כר' יהודה (ברכות מח.) ותאכלת וכבעת וברכת, אכילה שיש בה שבעה, והייט כביצה, אבל לפניו בכל דהו כעי ברכה, שהרי הנה ותאכל ליהנות מן הטעם הזה בלא ברכה (סוכה שם).

רבינו חננאל

האוכל ביום הכפורים בכותבת הגפה בגמרא ובגרעינתה חייב, ושקלי וטרו ופשוטה היא.

תוס' ישנים (המשך)

ובפרק כילד מברכין (ברכות דף לח:) אמריגן [כיון דשקיל] לגרעיניה כו' ופשיטא ליה שם דכגרעינתה נמי בעינן וג"ל דמינגעיא ליה משום דקתני כמוה וכגרעינתה דמשמע ליה כמוה לבד לו כגרעינתה לבד אבל נבי זית לא תנן הכי ות"ת מ"ל מדלא תנן הכי אלא הכא תיפשוט לכמוה לו כגרעינתה דוקא קאמר יש לומר שבל זה אומר בירושלמי צריך למעבד את אלגה והכי מיבעי ליה מי אמרינן כמוה לו כגרעינתה דוקא לו דלמא כמוה וכגרעינתה כמו בית בעינן והא דתני ליה הכא משום דבכותבת צריך למעבד אלגה והאי לא שייך נבי זית ות"ת ואתאי לא בעי בעלמא נבי זיתים ובגוברות בלחין לו ביבשין י"ל דזיתים אינן אלא לחים ובגוברות נמי איינה מתייבשת כל כך מ"מ מיבעיא ליה משום דהכא דייק לו בלא גרעין קאמר כמו נמי לו כותבת משמע ליה לחה ד) יתש ובגוברות לא משמע ליה אלא יבש. כנ"ל: ראכלה חון לסוכה ולא בירך אחריו. אבל לפניו בירך ותמ"ג דאית ליה כמ"ד עד כביצה ולא אכיל לן עוחיה כמו שאחרים מ"מ בהא קא"ל כוותיה דלפניו צריך לברך ותפ"ל אין בו כשיעור דשמעת דאסור ליהנות מן הטעם כו' ואמרינן נמי בירושלמי דבפרק מברכין כל שאומר אחריו ג' ברכות טעון לפניו המולית מיתיבי הני פחות מכזית דאין אומר אחריו ג' ברכות משמה דאין אומר לפניו המולית מ"ר יעקב בר אחא אומר מיעם בלבה פירוש לשאר מיעם מלבה כשלא קבע סעודתיה] עליהו שאין אומרים אחריו ג' ברכות אין אומר לפניו המולית לחם מן הארץ כהא דקאמר בנגדה (דף נב.) לאיתאי דיתבי שטעונין ברכה לפניו ואין טעונין ברכה לאחריו. מ"ר: פחות מכביצה כו'. נראה לרבי דאין הלכה כרבי יהודה דבעי לקמן (ע"ב) ובברכות (דף מה.) שיעור כביצה לענין ברכה וכן לר' לוזון דהכא דמסקנא דבסוכה אלא קי"ל כר"מ דאמר כזית ותע"ג דאמרי' דאמרי' כמי שהוליאוהו (עירובין דף מו:) רבי מאיר ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה הכא הלכה כר"מ דקים ליה לרבי יוחנן דשיעותיה דאמר בפ' כילד מברכין (ברכות דף לח:) אני לא ראיתי את רבי יוחנן שאכל כזית אלגה ובירך עליו תחילה וסוף ואמרי' נמי התם (דף מח.) אין מוציא רבים ידי חובתן עד שיאכל כזית דגן ובמקום שהנו אינו מוציא ידי חובתן כו' ואיכא מתלמא דאמר מוחלפת השיעור על הני דפרק ממשנה דלקמן על ההיא דמקום שהנו ועד כמה מהרין כו' ולא הייט [אומרים דמתחלפת] הן דהכא אמי שפיר דרבי יהודה אית ליה כזית ואפילו לאמלן דלא מחליף לה התם מ"מ ה) הכי פסקינן דלא אשכחן דפליגי אלא אמרו מבכיצה. פירש"י אינו מיושב דאמלי קא מבעיא ליה אי שלא בגרעינתה אם כן לימא דבשיעור הפחות:

כותבת הנפה בגרעינתה **או שלא** בגרעינתה. פירש"י אינו מיושב דאמלי קא מבעיא ליה אי שלא בגרעינתה והאמן בגרעינתה תנן ואי מספקא ליה אי בגרעינתה כמו אלן ועשה מאמר דפרק ר"ג (יבמות דף נ.) דהוי פירוש אלן או עשה מאמר ואם כן בכותבת הנפה דריש הייטו בלא גרעינתה מ"מ מאי מספקא ליה תפשוט דעל כרחך וכגרעינתה קתני דבתרוייהו משערינן דאי אי כגרעינתה מכדי לא שוו להדדי דאי אפשר לגמלם שיהו שוין כותבת בלא גרעין וגרעין בלא כותבת (ג) ואם כן לימא השיעור הפחות מייב וכ"ש אי אכל שיעורא רבה ונראה לי לפרש דמיבעיא ליה כותבת הנפה דקתני היא וגרעינתה דהייטו כותבת כבריתה עם הגרעין וכגרעינתה דקתני הייטו פירוש ועוד גרעין אחר בלא כותבת דהוי תרי גרעינין וכותבת אי דילמא כותבת הנפה דקתני בלא גרעין משמע וכגרעינתה הייטו גרעין שבאותו כותבת ותו לא ובערוך פירש בערך כותבת בשם רב נסים גאון ז"ל גרס בגמרא דבני מערבא א"ר יוסי זאת אומרת שהוא צריך למעך את חללה פי' אשם לא כן ליתני כמוה וכגרעינתה וכחללה והכין בירושלמי דמילתא כי הכותבת הנפה דאיכה בגרעינתה אלא יש בין גרעינתה לגופה חלל ולהכי איצטריך למיתנא כבותבת הנפה כמוה וכגרעינתה לאומרא דלא תעני ותפשר כמוה שלימה דנפיש שיעוריה אלא מכי אכיל כמוה וכגרעינתה בלחוד בלא חללה מיתיבי והייטו דאמר ר' יוסי זאת אומרת צריך למעך חללה כדי שידבק גופה של כותבת בגרעינתה ולא ישאר בה חלל וכתר הכין משערין בה אכילה של יום הכפורים משום הכין איצטריך כמוה וכגרעינתה למעוטי חללה עכ"ל והייטו דקא מיבעיא ליה הכא בגרעינתה דהייטו לאחר שנתמעך חללה או שלא בגרעינתה פי' כבריתה ממש קודם שנתמעך חללה: **נטלו** במפה. בפרק הישן (סוכה דף כו:) פרש"י משום נקיות ובתוס' פי' כן דר' לדוק כהן הוה כדמוכח בפרק מי שמתו (ברכות דף יט:) ובפרק כל פסולי המוקדשין (בכורות דף ו.) והיה אוכל על טהרת תרומה וידיים שניות ופוסלין את התרומה אפילו פחות מכביצה מקבל טומאה: **ולא** בירך אחריו. סבר ליה כרבי יהודה דלקמן בשמעתא דדרים ואכלת ושבעת אכילה שיש בה שביעה דהייטו כביצה וגראה לר"י דהלכה כרבי מאיר דאמר בכזית מדאמר דאמר ר' חייא בר אבא אני ראיתי את ר' יוחנן שאכל כזית וברך עליו תחלה וסוף ועוד אומר בפרק שלשה שאכלו (שם דף מח.) לעולם אינו מוציא אחריהם ידי חובתן עד שיאכל כזית דגן ובירושלמי משמע דדבכריתה לא בעינן כזית דאפילו פרידה אחת של ענב או של רימון טעונה ברכה לפניה ולאחריה דגרסינן בירושלמי בר"פ כילד מברכין ר' מייא נסב זיתא וברך עליה לפניו ולאחריו והוה רבי מייא בר' אבא מתכבל ביה אמר ליה בכלהה מה את מסתכל בי ליית לך כל שהוא ממין שבעה טעון ברכה לפניו ולאחריו אית ליה למה לריכא ליה מפני שגרעינתו ממעטתו מה עביד ליה ר' יוחנן משום בריה מילתא דר' יוחנן אמרה כן אפי' פרידה אחת של רימון שהיא טעונה ברכה לפניה ולאחריה ובגמרא דידן איכא כי האי עובדא פרק כילד מברכין (שם דף לח:) דאמר רבי מייא אני ראיתי רבי יוחנן שאכל זית מלוח ובירך עליו תחלה וסוף אמר ליה רבי ירמיה לרבי זירא היכי בירך רבי יוחנן אזית מלוח כיון דשקלתא לגרעינתה בלר ליה שיעוריה אמר ליה מי סברת כזית גדול בעינן כזית ביעוני בעינן וההוא זית דאתא לקמיה דר' יוחנן זית גדול הוה דאע"ג דשקליה לגרעינתה פש ליה שיעוריה והשתא אי עובדא דגמרא דידן הייטו ההוא עובדא דירושלמי אם כן פליג דירושלמי אגמרא דידן [אבל שמא שני מעשים היו והכיא דירושלמי היה זית שלם ואכלו עם הגרעין דהוי בריה אבל ההוא דתלמוד שלנו] לא הוה בריה דלא הוה ביה גרעין וג"ל סתם זית מלוח בלא גרעין הוא ולא הוה בריה ולכך הולרך לתרץ דגדול הוה וזית דירושלמי זית קטן מזית ביעוני הוה והרולה להוליא עלמו מספיקא צריך שיאכל כזית אפילו מדבר שהוא בריה ודווקא לענין ברכה של אחריו אבל לפניו מברך אפילו בפחות מכזית בכל דבר דלפניו לא בעינן שיעורא דאסור ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה כדמשמע מהאי עובדא דרבי לזוק דלא בירך אחריו הא לפניו בירך ואמר בירושלמי כל שאומר אחריו שלא ברכות אומר לפניו המולית לחם מן הארץ התיבון הרי פחות מכזית דאין אומר אחריו ג' ברכות ומעתה לא יאמרו לפניו המולית כו' אמר רבי אחא בר יעקב לשאר מיני גרגרא פירוש לא אתא לאכל בין דבר שיש בו כשיעור לדבר שאין בו כשיעור אלא אתא לאכל בין פת לשאר מיני מאכל של ה' המינין כגון מעשה קדירה שאין אומר אחריו ג' ברכות וכן כותא דאורגא ופת הבאה בכיסנין כי לא קבע סעודתיה עליה ופת אורז שאין מברכין עליהן המולית כיון דאין מברכין אחריהן ג' ברכות ותע"ג דברים כילד מברכין (שם דף לה.) ונפקא לן ברכה לכתחילה בק"ו מנסוף כשהוא שבע אבל מבדך כשהוא רעב לא כל שכן מכל מקום לא שייך למימר דיו ומשהו מבדך עליו אפילו תע"ג אלא מבדך עליו בסוף דהא קל ותומר ליתיה אלא גלוי מילתא בעלמא דברכה לפניו לאו דאוריתא כדתנן פרק מי שמתו (שם דף כ:) בעל קרי מבדך על המזון לאחריו ואין מבדך לפניו וכן בפרק היה קורא (שם דף פז.) תניא הפועלים שהיו עושין מלאכה אצל בעל הבית אוכלין פתן ואין מברכין לפניהם אבל מברכין לאחריהן שתי ברכות ולענין שהיה ג) נראה שמברכין אכזית יין לאחריו על הגפן ועל פרי הגפן תע"ג דגבי יום הכפורים משערי' כמלא לוגמיו לא יליפינן להו מהדדי תדע דלענין אכילה ביום הכפורים משערין בכותבת ולענין ברכה בכזית כרבי מאיר כדמפרש ואיכא למאן דאמר בפרק ערבי פסחים (פסחים דף קז.) דלענין קידוש לא בעי מלא לוגמיו הכי נמי לענין ברכה לכולי עלמא לא גמרינן מיום הכפורים ומיהו קלת היה לרבי מאיר לענין שהיה דבעי כביצה דלקמן דריש רבי מאיר ואכלת זו אכילה ושבעת זו שתיה ור' יהודה דריש אכילה שיש בה שביעה ואיתו זו כביצה אלמא דלשון שביעה הוי כביצה ואם כן ר' מאיר דדריש ושבעת לשתיה בעי כביצה ושמא יש לחלק בין שביעה דאכילה לשביעה דשתיה דשביעה דשתיה הוי פחות מכביצה דכל הני שיעורי הוו מדרבנן כדמוכח פרק מי שמתו (ברכות דף כ:) דקאמר הכא כמאי עסקינן דאכל שיעורא דרבנן פי' כזית או כביצה דמדאוריתא בענין שביעה גמורה והא דאמרינן בפרק אלשה שאכלו (שם דף מח.) שמעון בן שטח לגרמיה הוא דעביד דלהוליא אחרים עד שיאכל

כבותבת שאמרו בגרעינתה או בלא גרעינתה בעי רב [ה]אשי עצם כשעורה בקליפתה או בלא קליפתה בלחה או ביבשה רב אשי לא מבעיא ליה הא דרב פפא גסה איתמר כל כמה דגסה [ו]רב פפא לא מבעיא ליה הא דרב אשי לחה שבולת מיקרי שלא בקליפתה [ז]אושלא מיקרי אמר [ח](רבא) אמר רב יהודה כותבת הגסה שאמרו יתירה מכביצה [ט]וקים להו לרבנן דבהכי מיתבא דעתיה בציר מהכי לא מיתבא דעתיה מיתיבי [י]מעשה והביאו לרבן יוחנן בן זכאי לטעום את התבשיל ולרבן גמליאל שתי כותבות ודלי של מים ואמרו העלום לסוכה [כ]ותני עלה לא מפני שהלכה כך אלא שרצו להחמיר על עצמן [כא]וכשנתנו לו לר' צדוק אוכל פחות מכביצה נטלו במפה ואכלו חוץ לסוכה ולא בירך אחריו הא

בגרעינתה או שלא בגרעינתה. והא דקתני מתניתין וכגרעינתה מיבעיא ליה היכי קאמר כמוהו וכגרעינתה יחד או דלמא הכי קאמר כמוה (ה) כגרעינתה: **אושלא קרי לה.** הלכך יביאה בקליפתה הוא דמקרי שעורה: **קים להו לרבנן וכו'.** ותע"ג דכל שיעור אכילת איסור בכזית היא הני מילי היכא דכתיב אכילה אבל הכא אשר לא תעוה כתיב (ו) וכל כמה דלא מיתבא דעתיה עעוי הוא: **נטלו במפה ואכלו וכו'.** שאשה קולין הגז בו אחת שלא נטל ידיו אלא במפה כדי ידיו משום אגיטות הדעת ומוך לסוכה אכלו ולא בירך אחריו: הא

תוס' ישנים (המשך)

ידי חובתן עד שיאכל כזית דגן ובמקום שהנו אינו מוציא ידי חובתן כו' איכא למאן דאמר מוחלפת השיעור על הני דפרק ממשנה דלקמן על ההיא דמקום שהנו ועד כמה מהרין כו' ולא הייט [אומרים דמתחלפת] הן דהכא אמי שפיר דרבי יהודה אית ליה כזית ואפילו לאמלן דלא מחליף לה התם מ"מ ה) הכי פסקינן דלא אשכחן דפליגי אלא אמרו מבכיצה. פירש"י אינו מיושב דאמלי קא מבעיא ליה אי שלא בגרעינתה אם כן לימא דבשיעור הפחות:

א) [ברכות מח.], ב) [גר' הענין מושלם], ג) [ל"ל רבה], ד) סוכה כו., ה) [עיין תוספות עמוד ב' ד"ה לא מפני שהגי' כן וכו' עד סוף הדיבור נראה שלא היה בגירסתם שתי תיבות הללו ותני עלה], ו) [מולין קז.], ז) [ויקרא כג], ח) ל"ל דכברייתה, ט) ס"א רבי יוחנן, י) כס"א, כ) [וע"ע תוספות ברכות מט: קד"ה רבי מאיר].

ב) ל"ל רבנן. ג) ל"ל גרע. ד) [וסם לאתא ר' חנינא]. ה) ל"ל לאלא מיקקא לא אשכחן.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com